

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

О ПОТРЕБИ ДОРАДЕ ЗАЈЕДНИЧКОГ ПРАВОПИСА СРПСКОХРВАТског КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА*

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ

Заједнички правопис српскохрватског књижевног језика објављен је 1960. године а први критички осврт на њега изашао је следеће године из пера дра Митра Пешикана под насловом »Напомене о новом правопису« (Наш језик, н. с. књ. XI, 1961, стр. 133—161). Аутор указује, одмах у почетку, каква је била намјена осврта: »Ако ће у њему и бити предложена понека друкчија формулација или ако ће бити замјерено некој формулацији, то никако не значи оспоравање Правописа, него само дискусију о појединим његовим детаљима и предлоге ситнијих (често чисто техничких) ретуша« (стр. 133). При томе аутор помиње могућност новог издања Правописа: »До новог издања Правописа вјероватно ће морати доћи већ и зато што само једно издање не може за дужи низ година задовољити потребу за једним оваквим приручником... а овај осврт је замишљен као прилог послу на том будућем издању или бар као предлог да се неке ствари узму у обзир приликом припремања новог издања« (стр. 133).

На тридесетак страна текста Пешикан је своје напомене изложио »идући редом према тексту Правописа«, ограничивши се на текст Правописних правила..., док се на Правописни рјечник осврнуо укратко и уопштено, напомињући да би »за његово систематичније разматрање био неопходан врло обиман рад« (стр. 134).

* Рад је припремљен као реферат за југословенски научни скуп »Језик и национални односи« у организацији Института за проучавање националних односа Марксистичког студијског центра ЦКСКБиХ »Вељко Влаховић« Сарајево, у сарадњи са Институтом за језик и Одсјеком за јужнословенске језике Филозофског факултета у Сарајеву.

Тог се посла прихватио аутор овог реферата у раду »Нека за-пажања о Речнику у нашем новом правопису« (Наш језик н. с. књ. XIII, 1963, стр. 18—47). На пуних 30 страна дате су три врсте напомена:

1. разне неуједначености и непотпуности које су уочене при употреби Правописног рјечника;

2. оно што би се могло окарактерисати као необично, застарјело, па и нетачно, и што би требало подвргнути ревизији; и

3. оно што у Правописном рјечнику недостаје, а што би требало унијети (поједине ријечи и облици ријечи).

У закључку аутор поставља два питања: прво, да ли је ово био прави тренутак за израду Правописног рјечника оваквог обима, и друго, шта је служило као база при изради овог правописног рјечника.

На оба питања аутор даје један одговор: За израду доброг правописног рјечника треба имати савремени описни (експликативни) рјечник књижевног језика... Тек за коју годину, кад буде завршен Речник двију Матица, биће створена основа и тада ће се моћи приступити изради другог издања Правописа, односно Правописног рјечника.

Тај услов је испуњен завршетком поменутог рјечника, 1976. године.

У то вријеме је Средњорочним планом Одјељења за језик Института за језик и књижевност у Сарајеву (за период 1975—1980) прихваћен рад на пројекту »Савремена правописна проблематика у БиХ — у свјетлу колебања и стабилизације ортографске норме на српскохрватском језичком подручју«.

Један од циљева и задатака рада на пројекту је и »израда Правописних правила и Правописног рјечника на постојећим заједничким основама а у складу са принципима књижевнојезичке политике у СРБиХ, што је планирано да се обави у 1979, односно 1980. години. Резултат тога рада требало би да буде »и доградња, усавршавање и осавремењивање нашег правописа, што није насупрот друштвена и културна употреба само босанскохерцеговачке социокултурне средине«.

Први корак у раду на том пројекту било је Савјетовање о правописној проблематици у БиХ одржано у Требињу 8, 9. и 10. децембра 1976. године. На Савјетовању су поднесена 33 реферата и кореферата, а материјал објављен у едицији Радови III (1976) под насловом *Правописна проблематика у Босни и Херцеговини*.

Циљеви Савјетовања били су: примарна верификација пројекта и разматрање теоретских и практичних питања нашег правописа — у смислу разраде и дограђивања постојећих правописних норми.

Сљедеће (четири) књиге Радова (IV—VII), под насловом *Правописне теме I—IV*, настале су као резултат даљег рада на поме-

нутом пројекту и посебно Савјетовање на научном скупу у Бихаћу 12, 13. и 14. априла 1979. године уз учешће »језичких стручњака цијелог нашег језичког подручја и Југославије«. У стручној обради материјала и изради тема, посебно из подручја транскрипције и адаптације страних имена у нашем језику, нису учествовали само сербокroatисти него и други језички стручњаци: слависти, оријенталисти, романисти, германисти, англисти, класични филолози, албанолози, хунгаролози, синолози, јапанолози.

Завршна фаза у раду на пројекту, тзв. *нормативна фаза*, требало је да буде израда правописног приручника с правописним рјечником за потребе босанскохерцеговачке социокултурне средине. Међутим, ту је рад застао.

Не тражећи узроке тога застоја, желим да подсетим да је већ доста времена пропуштено (по Средњорочном плану требало је да пројекат буде завршен 1980. год.) и да у складу с нашим савременим друштвеним и културним потребама пројекат »Савремена правописна проблематика у БиХ — у свјетлу колебања и стабилизације ортографске норме на српскохрватском језичком подручју« треба да се доведе до краја, тј. да се његова *нормативна фаза* заврши.

SUR LA NECESSITE D'UNE MISE AU POINT DE L'ORTOGRAPHE COMMUNE DE LA LANGUE SERBO-CROATE LITTERAIRE

(Résumé)

Le Code de l'orthographe commune de la langue serbocroate littéraire est paru en 1960; La première analyse critique qui lui a été consacrée a été par dr Mitar Pešikan, en 1961 (Naš jezik XI, 1961, p 133—161). Une autre analyse critique du Dictionnaire orthographique a été publiée par dr Svetozar Marković (Naš jezik XIII 1963, p 18—47).

Un projet intitulé »La problématique de l'orthographe contemporaine en Bosnie-Herzégovine...« a été approuvé par l'Institut de langue et de littérature de Sarajevo; l'une des tâches de ce projet était »l'élaboration des Règles d'orthographe et d'un Dictionnaire orthographique sur les bases communes existantes et en accord avec les principes de la politique linguistique et littéraire de la RS de Bosnie-Herzégovine«.

Les premiers travaux sur ce projet ont été exposés à la Conférence de Trebinje (du 8 au 10 décembre 1976). Les documents de cette Conférence ont été publiés dans la publication »Radovi III«.

Les travaux suivants furent exposés à la Conférence de Bihać qui s'est tenue du 12 au 14 avril 1979; Les documents de cette Conférence furent publiés dans la Publication »Radovi IV—VII«.

Les travaux concernant la *phase normative* sont suspendus, L'auteur lance un appel pour que travaux sur ce projet soient menés à terme.